

4. červenec

Překročení polárního kruhu a polární křest

Okolo čtvrté ráno mne budí nervy drásající řev. Právě jsme dosáhli 66°33' severní šířky a na hlavní palubě se odehrává tradiční iniciační obřad, který musí při překročení polárního kruhu absolvovat každý nováček v řadách posádky. Obětí jsou dva plavčíci, absolvující svou první plavbu na Sever.

Ačkoliv je tento obřad, spočívající v polévání ubohých plavčků ledovou vodou z Jeniseje, dosti drsný, stále je jen odvarem krutých rituálů někdejších.

Kdysi totiž polární křest spočíval v ponoření adepta, uvázaného za nohu na laně, přímo do proudu řeky.

Nutno podotknout, že jde o rituál známý po celém (lodnickém i námořnickém) světě, jak vyplývá třeba ze vzpomínek Jiřího Nožičky, loďmistra naší někdejší námořní lodi *Košice*, anebo jeho kolegy Oldy Preislera, popisujícího ve své knize *Konec námořníků v Čechách* polární křest na této lodi, která se v 80. letech pravidelně plavila na trase Hamburk–Murmansk–Hamburk s nákładem sovětských apatitů pro ČSSR.

Kolem 9. hod. proplouváme 745. km. Máme rychlost 13 km/h, šířka řeky je 1,5 km, hloubka se tu pohybuje okolo 15 m.

V 50. letech minulého století stávalo v těchto místech na levém břehu Jeniseje městečko Jermakovo, z něhož k dnešnímu dni zůstal jen nápis na mapách a zbytky trosek zarostlé křovinami. Jermakovo tehdy představovalo hlavní stavbařskou základnu východního úseku tzv. Transpolární magistrály, železniční trati Čum–Salechard–Igarka, označované krycím názvem Stavba 503.

Ve 12:30 zdoláváme 800. kilometr, do Igarky zbývá ještě 55 km.

Hodinu nato potkáváme u Nikonovského ostrova tanker NT68, první loď od rána.

V 17:00 kotvíme na rejdě před ústím průlivu, oddělujícího ostrov Igarskij, na němž se nachází zdejší letiště, od pevninské Igarky.

Zde na nás čeká remorkér *Geroj Jefimov*, kterému máme odevzdat naše čluny, aby je dopravil do Dudinky a po vyložení se s nimi vrátil zpět. Mezitím bude *Plotovod* kotvit ve zdejším přístavu, přesněji přístavišti.

Logika tohoto postupu mi uniká (ostatně jako velmi často v Rusku). Nechápu, proč nemůže *Plotovod* jednoduše pokračovat až do cílového přístavu a namísto toho se dvakrát zbytečně manipuluje s čluny a *Plotovod* má třeba i týden zbůhdarma stát v Igarce. Kirill mi to objasňuje tak, že *Plotovod* prostě

nemá nějakou bumážku, opravňující ho plout až do Dudinky. Mně osobně tento postup jen vyhovuje. Mezitím, než přijede další loď, se tu totiž hodlám trochu porozhlédnout. Především pak navštívit zdejší muzeum Večnoj mjozrloty. S ředitelem Jenisejrečlotu jsme dohodnuti, že mne tady koncem týdne vyzvedne nějaký další jejich remorkér, případně že dohodne s ředitelem PRT, aby mne vzal na palubu – samozřejmě bezplatně – kapitán jejich Čkalova anebo Matrjosova.

Manipulace s čluny a papírování trvá půldruhé hodiny.

Okolo 19:00 kotvíme u zpustlého přístaviště na kraji Igarky.

Je 15°C, poprchává. Léto vypadá trochu jinak.

Doufám, že se aspoň na jeden den vyčasí, když už zde mám strávit nejméně 3-4 dni.

Cesta s našimi čluny do Dudinky a zpět zabere remorkéru zhruba 2 dny, minimálně 1 den padne na vykládku a otázkou je, jak dlouho budou předtím čekat na rejdě před přístavem. Vždy tam prý čeká nejméně 10 lodí.

5. červenec

Sychravá Igarka

Po snídani vyráží kapitán s Tatjanou a oběma plavčíky do města na nákup, doplnit zásoby.

Kvůli tomu, že v poslední štaci, v Simonovském Zatonu ani ve vesnici Věrchnyj Pašin, se nedalo platit kartou a lodníkům došla hotovost, už včera se zcela vyčerpaly naše zásoby chleba i brambory a většině lodníků-kuřáků došly též cigarety.

Mezitím Kirill sekerou porcuje na palubě zmrzlou vepřovou čtvrtku; lodníci opravují, zaplétají poškozená ocelová lana a drhnou podlahy.

Odpoledne pobřeží poněkud ožívá, jelikož okolo oběda za námi zakotvil plovoucí supermarket "Plovmagazin 619". Nebudeme se tudíž muset vláčet za nákupy do města.

Vzhledem k sychravému počasí a předpokládané více než dostatečné době strávené ještě v Igarce, si zatím nechávám potulku po městě na jindy. Podle toho, co o Igarce vím, příliš mnoho pamětihodností mne tam nečeká.

Kdysi, než zkrachoval zdejší dřevokombinát a upadla přeprava po Severní mořské cestě, bývala Igarka důležitým obchodním přístavem a překladištěm. Až z povodí Angary sem připlouvaly stovky vorů.

Na místě našeho kotviště tehdy kotvily desítky námořních lodí, z nichž

byl překládán náklad na paluby říčních člunů a naopak. V 80. letech představoval jen objem odtud vyvážené dřevní hmoty 2 mil. kubíků ročně. Samotný zdejší dřevozpracující závod tehdy dokázal ročně naplnit až 100 námořních lodí.

Zdejší přístav hrál ovšem velmi důležitou roli i v megalomanských plánech generalissima Stalina. Právě zde měla totiž končit tzv. Transpolární magistrála, nikdy nedokončená železnice Salechard-Igarka (známá dnes jako "Mrtvá trať" či Stavba č. 503), spojující dva sibiřské veletoky, Ob a Jenisej.

Dnes tu z někdejšího pulzujícího přístavu, kde kdysi kotvily zároveň i desítky těžkotonážních lodí, zůstalo jen pár zrezivělých lodních trupů zalitých betonem, zarůstajících křovinami a příležitostně sloužících jako přístavní mola, u nichž jednou za čas zakotví plovoucí obchod anebo remorkér.

Nalevo od nás čouhá z vody jakýsi vrak, dva další se povalují na břehu, nějakých 50 m od řeky, pod zlomeným stožárem dávno nefunkčního pouličního osvětlení.

Kam oko dohlédne, tam z křoví vyčuhují rezaté kontejnery a nějaké pokroucené železné konstrukce. Prostě typická sibiřská scenérie.

Když už Kirill naporcoval toho čuníka a chlapi dokoupili v obchodě i úzko-profilové potraviny, jako je mrkev a zelí, pouští se Tat'jana do přípravy boršče.

A jelikož nemám do čeho píchnout, jakož i proto, že jde o nejtýpčtější ruský pokrm, namísto sledování přibližně televize, sleduji raději naši kuchařku při práci.

6. červenec

Stará Igarka a Muzeum "Večnaja mjorzlota"

Ráno mne čeká dvojnásobné překvapení. Kromě ořechovo-medového dortu také (a hlavně) zcela modrá obloha. Konečně tak mám šanci porozhlédnout se po městě (od čehož si nic moc neslibuji) a hlavně navštívit zdejší expozici Večnaja mjorzlota.

Procházka městečkem splnila mé očekávání. Pár ošuntěných činžáků a plno rezatých kontejnerů, jako všude na Severu. Za jedinou místní pamětihodnost lze snad považovat muzejní slavný transportní letoun Li-2, stojící v křoví po levé straně u vjezdu do města. Jde vlastně o americký stroj Douglas DC-3 Dakota, který byl licenčně vyráběn v SSSR pod označením Lisunov Li-2 (resp.

PS-84). V letech 1937-52 ho bylo v závodech v Chimkách u Moskvy a v Taškentu vyrobeno téměř 5000 kusů.

Tento dvoumotorový vrtulový dopravní letoun, dolnoplošník celokovové konstrukce, který byl v některých zemích používán až do konce 90. let¹, bývá považován za jeden z nejvýznamnějších transportních letounů všech dob. Byl využíván civilními společnostmi i vojenským letectvem snad všech zemí světa.²

I Rudé armádě významně posloužil během II. světové války, kdy tento typ letadla vlastní konstrukce postrádala.

Po hodinové potulce se tudíž vydávám k hlavní zdejší pamětihodnosti, kterou je Muzeum "Večnaja mjorzlota".

To se nachází ve staré čtvrti, v oblasti původního města, východně od administrativního centra. Po několika kilometrech chůze po prašné silnici ovšem zjišťuji, že to nebude procházka růžovým sadem.

Oficiální adresa muzea, ulice Bolšovo téatra 15A, je údaj spíše zavádějící, než nápomocný. Mapa s názvy ulic – Čkalova, Kirova, Papanina, Šmidta – je totiž jen ukázkou černého humoru, resp. ilustrací toho, jak to šlo se sovětským a poté ruským hospodářstvím od deseti k pěti.

Ono "staré město" je totiž pláň poprotkávaná "ulicemi", resp. polními cestami, obklopenými téměř zcela zarostlými rumovišti a končícími vesměs mezi zcela neidentifikovatelnými ruinami.

Mnohé hromady ohořelých trámů, pokrytých mechem, zřejmě pochází ještě z doby Velkého igarského požáru, jemuž v r. 1962 padla za oběť značná část města, včetně pošty, vlastivědného muzea, nemocnice a dřevěného mostu přes Medvežij log. Z důležitých objektů zůstala paradoxně ušetřena místní věznice, což se stalo i námětem písně Aleksandra Gorodnického *Ballada o spasjonnoj tjuřme* (Balada o zachráněné věznici).

Řídit se zde podle googlovské mapy, to je asi jako hledat nějakou adresu ve vybombardovaných Drážďanech. Poté, co zašel na úbytě sovětský hospodářský zázrak, drtivá většina zdejších obyvatel – zaměstnanců zkrachovalých závodů – odtud utekla, domy ponechala svému osudu a z původního města se postupně stal další "gorod prizrak". Dřevěnice shnily, zděné budovy se rozpadají a jejich ruiny pomalu mizí pod křovinatým příkrovem a vrstvou mechu.

Pro ilustraci asi stačí, když uvedu, že dnes zde žije jen 4500 obyvatel, tedy pětina populace r. 1940, kdy tato čítala 24 000 osob (resp. ¼ z 18 tis. v r. 1968 či 1988).

¹ Ještě v r. 1998 bylo po celém světě ve službě okolo 400 kusů DC-3.

² Největšími evropskými uživateli civilní verze DC-3 byly společnosti KLM, Swissair, ČLS a ABA; v USA pak American Airlines, Delta, Eastern, United a TWA.

Jelikož i okolo "hlavní ulice" se nachází pouze tu a tam dřevěný barák se zatlučenými okny a nikde ani živáčka, není koho se zeptat, jdu-li vůbec správně. Nakonec přicházím na jakousi křižovatku, na níž, uprostřed křovin a rozvalin stojí dřevěný obchůdek, podle všech známek kupodivu fungující (byť netuším pro koho, jak je zřejmé z kontextu).

Prodavačka mi tvrdí, že bouda oproti je autobusová zastávka, odkud se mohu – při troše trpělivosti – dostat k muzeu autobusem. Zároveň mne upozorňuje, že pěšky je to ještě pěkný flák cesty.

Přesouvám se tedy na zastávku, byť se značnou dávkou pochybností, jelikož během hodinové cesty sem jsem neviděl žádný autobus jet ani v protisměru.

Poté, co tam postávám asi 10 minut, zastavuje u obchůdku dodávka. Když se její osazenstvo vrací do vozu, jedna paní z mikrobusu se mne ptá, zdali nejedu do muzea.

Jakmile přisvědčím, pobízí mne, abych jel s nimi, že tam rovněž směřují. Zpočátku se domnívám, že jde o turisty, když však dorazíme k muzeu a paní odemyká dveře, zjišťuji, že jsem se vlastně svezl s pracovníky expozice.

Muzeum je zajímavé tím, že nevzniklo jako turistická atrakce (jako třeba v Jakutsku) anebo sklad ryb (jako novoportský Moroznik na Jamalu), nýbrž jako výzkumné pracoviště věnující se výzkumu permafrostu a obecně působení mrazu (kryologii).

Součástí areálu, tvořeného dvěma pavilony, přízemními dřevěnými budovami, jsou dvě samostatné expozice. První z nich, kde začíná naše prohlídka za doprovodu mladičké původkyně Ramilji, je věnována obecně severské přírodě.

Do mrazivých hlubin aneb Procházka permafrostem

Poté, co jsme se pokochali vitrínami se zdejšími minerály, zkamenělinami a houbami, jakož i ukázkami domorodých řemesel a vycpaným medvědem, vlkem, liškou, burundukem a rosomákem, nastává zlatý hřeb programu – sestup do nitra "Věčné mrazoty".

Uvedená expozice se nachází přímo pod etnograficko-přírodopisným pavilonem.

Než sestoupíme do podzemí, fasujeme všichni v šatně vaňáky, načež se vydáváme po schodech do útrov permafrostu.

K tomu třeba předeslat, že permafrostem rozumíme nejsvrchnější část litosféry, která má po dobu dvou let teplotu 0°C a nižší. Mocnost permafrostu se

pohybuje od několika centimetrů až po 1 450 metrů (promrzá nejen vlastní půda, ale i podloží) a výrazně kolísá od místa k místu.

Konkrétně i zde, v Igarce, se vyskytuje věčně zmrzlá půda v hloubce 1-3 m a tloušťka vrstvy permafrostu se pohybuje od 1,5 do 40 m.

Zajímavostí je, že areál permafrostu ani zhruba nekopíruje zeměpisnou polohu (severní šířku) a rozprostírá se v nepravidelné oblasti zasahující místy daleko na jih od polárního kruhu, ačkoliv laik by logicky předpokládal, že čím dál na sever, tím je vrstva permafrostu tlustší a blíže k zemskému povrchu.

Tuto skutečnost si osobně vysvětluji tak, že výskyt permafrostu je přímo spjat se strukturou, geologickým složením podloží a výskytem geologických zlomů, jimiž se šíří teplo ze zemského jádra.

Něco málo o Stavbě č. 503 neboli Stalinově "Mrtvé trati"

Jelikož jen několik set metrů odtud se nacházela konečná stanice Stalinovy Transpolární železnice, dnes obecně známé jako "Mrtvá trať", která měla propojit Vorkutu, Jamal a Tajmyr, je součástí muzejního areálu též expozice věnovaná historii GULAGu.

Konkrétně nedalekým lágrům a smutně proslulé Stavbě č. 503, tj. východní části železniční trati Čum–Salechard–Igarca, z níž se počátkem 50. let podařilo zprovoznit jen třicetikilometrový úsek mezi Igarckou a řekou Sucharicha pro soupravy se stavebním materiálem.

Přestože při stavbě Stalinovy Transpolární magistrály, zemřely tisíce trestanců, její označení "Mrtvá trať" vychází ze skutečnosti, že po ní nikdy neprojel jediný vlak a dnes z většiny trati (kromě nedávno zrekonstruovaného třístakilometrového úseku Nadym–Urengoj) nezbylo nic, než zborčené mosty a torza náspů ztrácející se v bažinaté tajze a lesotundře mezi Obem a Jenisejem.

V okamžiku Stalinovy smrti sice zbývalo fakticky "jen" dokončit posledních zhruba 120 km trati mezi Urengojem a osadou Dolgij, tato skutečnost je ovšem relativní. Neznamená totiž, že po dokončení uvedeného úseku by se stala celá trať Salechard–Igarca automaticky provozuschopnou (a vlaky mohly od r. 1955 jezdit přes Salechard a Vorkutu až do Moskvy, jak bylo plánováno), neboť mezitím, co se nová část trati dokončovala, na předchozích již docházelo anebo se schylovalo k její destrukci v důsledku klimatických změn (periodickému tání permafrostu a záplavám).

Vzhledem k okolnostem lze celkem oprávněně předpokládat, že během pár let z celého megalomanského projektu, na jehož budování se podílelo na 100 000 trestanců, zde nezbude stopy.

Součástí zdejší expozice jsou nejen stovky fotografií a kopií původních dokumentů, ale i řada originálních kusů pracovních nástrojů, pomůcek a zařízení vězeňských baráků. Včetně palandy se jmenovkou vězně Fjodora Ivaniče Chudjakova a svépomocí vyrobené primitivní vězeňské pračky.

Děsivě působí na návštěvníky poznámka o výskytu kanibalismu v sovětských koncentracích. Konkrétně o tom, jak během nepříliš častých (a vesměs k neúspěchu odsouzených) útěků zločinců parta vrahů přibírala do svých řad nic netušícího jelimánka, označovaného v jejich hantýrce "klobása" či "konzerva", neboť jeho posláním bylo posloužit svým komplicům jakožto zdroj obživy v případě, že se cestou nenajde jiný zdroj potravy.

K tomu průvodkyně poznamenává, že kanibalismus motivovaný nesnesitelným hladem nebyl ničím výjimečným ani v samotných lágrech. Z emotivního způsobu jejího výkladu je zřejmé, že Ramilja nebere svou roli jenom jako odosobněné plnění pracovní náplně, ale že má k tématu osobní vztah. Tudíž obohacuje a doplňuje všeobecné informace z jednotlivých panelů vlastními komentáři, z nichž je naprosto zřejmý její postoj ke stalinským zločinům.

To oceňuji již proto, že se dnes a denně v Rusku setkávám (a nejen u mladé, řekněme polovzdělané, generace) se tendencemi zpochybňovat či bagatelizovat komunistické zločiny nebo dokonce glorifikovat vrahouna Džugašviliho.

Mráz mi vždy přeběhne po zádech, když sleduji v ruské televizi třeba rozhovor s dvacetiletou komsomolkou, která v r. 2018 klidně a s jízlivým úsměvem prohlásí, že všechny informace o obrovském rozsahu stalinských represí a masových popravách jsou pouhou mystifikací. Že podmínky v lágrech a věznicích byly stejně humánní, jako v evropských zemích; většina vězňů si uvěznění zasloužila, a pakliže byl už někdo uvězněn neprávem, pak se jednalo o pouhé nedopatření.

V mysli mi vytanou slova bývalého českého vězně stalinských lágrů Desidera Salomona: „Stalinský tábor byl horší než nacistické koncentrační tábory. Hitler posílal lidi do plynu, ale alespoň je nemučil.”³

Na člověka padne hrůza, když si uvědomí, že tohle komsomolské jelito neprezentuje pouze vlastní hloupost, nýbrž mínění nemalé části dnešní ruské společnosti, onoho "Nového Ruska". Podle nedávného průzkumu renomované ruské sociologické agentury Levada se totiž za posledních 5 let snížil počet Rusů, kteří represe považují za politický zločin, z 51 na 39%.

Stejně tak se podstatně změnilo názory lidí na to, zda by se o událostech 30. let 20. století mělo mluvit. Téměř polovina respondentů uvedla, že „není třeba vrtat se v minulosti”. Zrovna tak téměř polovina Rusů nepovažuje Stalina

³ J. Dvořák, A. Hradilek: *Židé v Gulagu*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2017, str. 253.

za zločince (ještě v r. 2010 to bylo 40% a počet lidí opačného názoru se snížil z 32 na 26%).

Přitom člověk dnes nepotřebuje být ani expert, aby pochopil zločinnou podstatu komunistického režimu. Vždyť všeobecně známo je, že v rámci masových deportací bylo v SSSR vyhnáno z domovů 8 mil. obyvatel, z nichž 1,5 mil. ve vyhnanství zemřelo. Na 20 mil. obyvatel Povolží, Ukrajiny, Kazachstánu a severního Kavkazu zemřelo během tří velkých hladomorů v důsledku bezohledné stalinské "agrární reformy".⁴ Nejméně 10 mil. nevinných občanů prošlo stalinským věznicemi a lágry nucených prací.

Nejméně 2 mil. občanů byly zavražděny anebo padly za oběť nelidským podmínkám sibiřských koncentráků. Celkový počet přímo i nepřímo persekvovaných osob nelze ani přibližně určit, jelikož uvězněním rodinných příslušníků byla obvykle tak či onak postižena i řada příbuzných – děti, rodiče, prarodiče, sourozenci atd.

Např. autoři českých *Dějín Ruska* z NLN⁵ odhadují, že jen „v letech 1930-1953 bylo čistkami přímo postiženo celkem 28 milionů lidí“.⁶

O tom, kolik z obětí II. světové války lze přičíst rovněž na vrub komunistickému režimu, jenž byl jejím spoluvíníkem, lze jen spekulovat.

Však ruské úřady asi moc dobře ví, proč dosud úzkostlivě chrání nejdůležitější sovětské archivní fondy před dotěrnými badateli. Především dokumenty o ekonomické a vojenské spolupráci SSSR a Třetí říše (včetně spolupráce NKVD s Abwehrem a Gestapem⁷), o transformaci NKVD v KGB, využívání Kominterny jakožto mezinárodní páté kolony a vývozu revoluce, o podvrátných a diverzních operacích KGB a GRU v zahraničí (včetně pro nás důležitých dokumentů o osudu tisíců našich krajanů-osídlenců a československých občanů zavlčených do SSSR; o pozadí Února 1948, vraždy Jana Masaryka

⁴ Sovětský svaz postihly ve 20. století tři velké hladomory: 1. v letech 1921-22 nepřežilo odhadem až 10 milionů lidí v Povolží a na Urale; 2. "golodomor" postihl SSSR v letech 1932-34, nepřežilo ho odhadem 7-8 milionů obyvatel, převážně z Ukrajiny a Kavkazu (denně umíralo až 25 tisíc lidí); 3. a poslední velký hladomor postihl Sovětský svaz těsně po válce, v letech 1946-47, kdy zemřelo na následky sucha a kolektivizace na 2 miliony lidí. (Hlavním viníkem hladomorů byl jednoznačně stalinský režim, který rozvrátil tradiční zemědělství, násilně urychloval kolektivizaci a konfiskoval úrodu, kterou zčásti prodával za dolary na Západ, zčásti nechal shnit ve skladech.)

⁵ Nakladatelství Lidové noviny, Praha 1999.

⁶ Aktualizovaná pátá verze, nejobsáhlejší elektronické databáze "Oběti politického teroru v SSSR" ("Žertvy politického teroru v SSSR", kterou vede už od r. 1998 sdružení Memorial a kterou lze najít na internetových stránkách <http://lists.memo.ru>) z r. 2017 obsahuje již více než 3 miliony 100 tisíc záznamů, což však podle tvůrců databáze představuje stále jen asi 25% z celkového počtu obětí státního teroru v bývalém SSSR.

⁷ Jako projev dobré vůle Sovětů vůči novému spojenci bylo v letech 1939-1941 vydáno do rukou Gestapa na 300 německých komunistů a několik set dalších uprchlíků, včetně mnoha Židů, kteří tím byli de facto odsouzeni k smrti.

či okupace Československa v srpnu 1968 anebo o podílu KGB na Listopadu 1989).

Pokud se ovšem s historií vlastního národa v průběhu posledních 25 let ani v nejmenším nevypořádala oficiální ruská historiografie, není sebemenší naděje, že by se během několika dalších generací obecné mínění či povědomí o reálné historii změnilo. I kdyby se hned zítra otevřely zamčené archivy a všichni autoři dostali možnost publikovat objektivní fakta.

Vždyť co lze očekávat od "historiků", kteří dokázali umně překovat leningradskou tragédií, odehrávající se ve znamení bezmezného zoufalství a lidského hyenismu, přerůstajícího nezřídka v kanibalismus, v heroický epos a zapomenutý houf zbytečně se obětujících zoufalců v "hrdinné obránce brestské pevnosti"? Kteří psychopatickému diletantovi, zodpovědnému za smrt milionů vojáků během nesmyslných a zpackaných válečných operací, vystavěli piedestal hodný Napoleona či Alexandra Makedonského?

Dědic z Kalkaty aneb Dobrodružná historie jednoho románu

Ale abych se vrátil k Muzeu a Ramilje.

Vedle jiných poznámek a komentářů, např. o fungování táborového divadla, dává k dobru zajímavý příběh, který se váže k románu *Naslednik iz Kalkutty*⁸, vystavenému ve vitrině, který byl napsán v letech 1950-51 v jermakovském lágru.

V podstatě primitivní, avšak mazaný kriminálník, kápo Vasilij Vasiljevskij, obeznámený se Stalinovou zálibou v dobrodružných historických románech, přišel na takřka geniální nápad. Spoluvězeň, historik Robert Štilmark pro něj napíše takovýto román, který on bude vydávat za své dílo, díky čemuž se vetře do přízně diktátora, který jej odmění omilostněním.

Robert Štilmark byl následně Vasiljevským osvobozen od fyzické práce a pustil se do práce tvůrčí. Během půldruhého roku tak vznikl román *Dědic z Kalkaty* (rus. *Naslednik iz Kalkutty*) ve stylu typických anglických dobrodružných románů, odehrávající se v druhé polovině 18. století na nejrůznějších místech světa, zalidněný piráty, podvodníky a džentlmeny, plný nebezpečí, úkladů, intrik, lásky a hrdinství.

A jelikož byl Vasiljevskij dostatečně rozumný na to, aby si uvědomil, že mu asi nikdo nezbaští bajku o tom, jak se v pologramotném zločinci zničehonic projevil literární talent, pozměnil svůj plán tak, že ponechá Štilmarka, aby figuroval coby spoluautor (či spíše zapisovatel).

Spisovatel též nebyl naivní, a tudíž pro každý případ vložil do rukopisu kni-

⁸ Наследник из Калькутты.

hy (na str. 725) akrostich, v němž byl zašifrovaný důkaz jeho autorství (o kterém neměl milý kriminálník tušení), jako pojistku, kdyby se Vasiljevskij pokusil jeho autorství zapřít.

Počáteční písmena každého druhého slova v jednom odstavci ve 23. kapitole tvořila následující text: „falešný spisovatel zloděj plagiátor“⁹!

Další historie knihy byla následující: Román sice opravdu vyšel (v r. 1958), a to s uvedením Vasiljevského jakožto hlavního autora a Štilmarka jakožto spoluautora, ke kriminálníkově smůle však jednak Stalin stačil mezitím umřít, jednak se Štilmarkovi podařilo při dalším vydání soudně prokázat své jednoznačné autorství a Vasiljevského podvod.

Knihu, která následně kniha vyšla v desítkách vydání¹⁰, lze tak dnes nalézt v bibliografických databázích výlučně pod Štilmarkovým jménem. Uvedený příběh, okolnosti vzniku románu *Dědic z Kalkaty*, pak Štilmark literárně zpracoval ve své další knize *Gost' světa*, v níž sám vystupuje pod jménem Valdek a Vasiljevského přejmenovává na Vasilenka.

Originál legendárního rukopisu se dodnes zachoval v expozici Lesosibiřského lesnického muzea.

⁹ „Лжеписатель вор плагиатор“ (лжеписатель вор плагиатор)

¹⁰ Česky v Lidovém nakladatelství, Praha 1970.